

Oslobođenje, 11.08.2008.

Autor Emir Suljagić

Komisijo visokoga visa...

Najava da će tri nevladine organizacije – nakon što su prethodnih godina propali pokušaji osnivanja uslovno govoreći „nacionalnih“ komisija što u BiH, što u Srbiji – osnovati novu, ovaj put regionalnu komisiju za istinu sporna je i problematična, taman u onoj mjeri u kojoj je u ovdašnjoj javnosti još uvijek skoro nezapažena. Da li zato što dolazi u vrijeme godišnjih odmora ili zato što je pitanje prošlosti tako nisko na ljestvici prioriteta i u BiH, Hrvatskoj i Srbiji, nije ni bitno. Bitno je, međutim, da su tri nevladine – dakle, privatne – organizacije, iz Beograda, Sarajeva i Zagreba, odlučile osnovati svoju – dakle, privatnu – komisiju za istinu. I pomirenje, valjda.

O detaljima se još uvijek ne zna dovoljno, osim onoga što je Mirsad Tokača, direktor Istraživačkog-dokumentacionog centra, jedne od tri organizacije – druge dvije su Centar za humanitarno pravo Nataše Kandić i Documenta Vesne Teršelić iz Zagreba – izjavio: da je riječ o „rekaciji na šutnju i nekažljivost“ i da inicijativa za cilj ima „podići nivo svijesti o diskriminaciji protiv žrtava i zločinima počinjenim ovdje“. Pohvalno, bez sumnje. Ali i dalje problematično.

Prvo, zato što pridonosi kulturi – i to je uslovno rečeno – komisijskog utvrđivanja istine. U zemljama kao što su ove u regionu – a kad bih bio zlonamjeran mogao bih reći da je „ridž'nal“ samo novi catchword za donatore – zemljama koje nose breme skoro nezamislivih zločina, najbolju historiju pišu i još dugo će pisati sudovi. Po dometu, posljedicama i implikacijama, presuda sedmorici pripadnika Specijalne brigade policije Republike Srpske za genocid pred Sudom BiH i ono što je izričući tu presudu rekao sudac Hilmo Vučinić važnija je od svih „regionalnih konferencija“ IDC-a, CHP-a i Documente. Ako je za to potrebna argumentacija, evo je: sud je dakle utvrdio činjenice, okolnosti pod kojim je počinjen, kao i sam karakter zločina. Ta presuda je javna, kao i transkript suđenja, uključujući svjedočenja žrtava: i najmanje sedam familija sada su konačno „suočene“ – premda bih stvarno volio da mi neko od ovih nevladinih „eksperata“! objasni šta suočenje zapravo znači – s činjenicom da su njihovi najdraži ubojice i da su učestvovali u genocidu. Ali, suočene na način na koji to ne može učiniti niti jedna nevladina organizacija – svakodnevnim i egzistencijalnim.

A to nas dovodi do druge sporne stvari. Kako u zločinu, u činjenju zločina, nije bilo mjesta privatnoj inicijativi, ne može je biti ni u „suočavanju“. Zločini su činjeni za i u ime države – ove ili one, ovakve ili onakve – i takvi poduhvati mogu biti samo državni. To što su ovdašnje političke elite još uvijek zainteresovane za dnevno-političku i demagošku upotrebu ratnog nasljeđa, naša je zajednička nesreća, ali nije relevantna u ovom kontekstu. I opet: jedan govor Dragana Čavića – onaj iz juna 2004 – učinio je više na prodiranju istine o zločinima u Srebrenici u srpsko javno mnjenje nego – uz sve dužno i istinsko poštovanje – sve ono što je Nataša Kandić učinila tokom protekle decenije. Zato što je Čavić govorio kao – vlast.

Država je u cijeloj to stvari bitna – i to je treća stvar – jer ima ono što nevladine organizacije nikad ne mogu imati: legitimitet. Nevladine organizacije mogu biti partner u takvim poduhvatima, ali bez učešća države/država, rezultati rada takve komisije bi završili kao i IDC-

ovo istraživanje o broju ljudskih žrtava u ratu u BiH – bili bi važni samo donatorima i agencijskim novinarima koji u svojim izvještajima iz BiH u predzadnjem pasusu svakog članka navedu kako je u „Bosnian civil war“ poginulo sto hiljada umjesto ranijih dvije stotine hiljada ljudi. Dugoročna šteta, međutim, mogla bi biti ogromna jer bi naprosto kontaminirala, zagadila i temu i na propast osudila neki ozbiljan – u režiji države, recimo – takav pokušaj.

A svrha svih popisa, bilo poimeničnih popisa žrtava, bilo činjenica o zločinima počinjenim „na svim stranama“ – od ovog se, ako mi je dopušteno da kažem nešto lično, ježim – jeste da na koncu budu prihvaćeni. Prihvaćeni u akademskim krugovima, u javnosti u društvu, nazovite to kako god hoćete. Ali, da bi bili prihvaćeni moraju biti učinjeni i napravljeni u ime svih nas. I to mora/moraju uraditi onaj/oni koji za to dobiju mandat. A mandat je odgovor koji se dobije na pitanje: Za čije babe zdravlje?